

INFORMĀCIJA PAR LIETU Nr. 2016-06-01

“Par likuma “Par valsts noslēpumu” 11. panta piektās daļas, 13. panta trešās un ceturtās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, 96. pantam un 106. panta pirmajam teikumam”.

SATVERSMES TIESA izskata lietu atklātā tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos **2016. gada 13. decembrī plkst. 10:00** šādā tiesas sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs – Aldis Laviņš, tiesneši: Kaspars Balodis, Gunārs Kusiņš, Uldis Ķinis, Sanita Osipova un Ineta Ziemele.

Lietas dalībnieki

1. Pieteikuma iesniedzējs: **Raimonds Lazdiņš**, pārstāv zvērināts advokāts Lauris Liepa un zvērināta advokāta palīgs Mārtiņš Pētersons.
2. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – **Saeima**, pārstāv Saeimas Juridiskā biroja juridiskā padomniece Ilze Tralmaka.

Pieaicinātās personas

1. **Latvijas Republikas tiesībsargs**, pārstāv Tiesībsarga biroja vecākā juriste Laura Lapiņa.
2. **Iekšlietu ministrija**, pārstāv Iekšlietu ministrijas Juridiskā departamenta direktors Vilnis Vītoliņš.
3. **Tieslietu ministrija**, pārstāv Tieslietu ministrijas Valststiesību departamenta direktore Anda Smiltēna.
4. **Ģenerālprokuratūra**, pārstāv Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību departamenta prokurors Uvis Kozlovskis.
5. **Satversmes aizsardzības birojs**, pārstāv Jānis Maizītis un Iveta Maura.
6. **Drošības policija**, pārstāv Drošības policijas priekšnieka vietnieks Ints Ulmanis.
7. Ministru kabineta pārstāve starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās **Kristīne Līce**.
8. Rīgas Stradiņa Universitātes Juridiskās fakultātes asociētais profesors **Aldis Lieljuksis**.

Apstrīdētās normas

Likuma "Par valsts noslēpumu" 11. panta piektā daļa:

(5) Nolēmumu par atteikumu izsniegt speciālo atļauju persona var pārsūdzēt Satversmes aizsardzības biroja direktoram 10 dienu laikā no dienas, kad tā uzzināja par šo nolēmumu. Satversmes aizsardzības biroja direktora lēmumu persona var pārsūdzēt 10 dienu laikā no dienas, kad tā uzzināja par šo lēmumu, ģenerālprokuroram, kura lēmums ir galīgs un nav pārsūdzams. Tas nosūtāms izpildei valsts drošības iestādei.

Likuma "Par valsts noslēpumu" 13. panta trešā un ceturtā daļa:

(3) Nolēmumu par speciālās atļaujas anulēšanu, tās termiņa nepagarināšanu vai kategorijas pazemināšanu persona var pārsūdzēt šā likuma 11. panta piektajā daļā paredzētajā kārtībā. Laikā līdz galīgā lēmuma pieņemšanai personai tiek liegta pieeja valsts noslēpumam.

(4) Ja amatpersonai vai darbiniekam, pamatojoties uz šā panta pirmās daļas 2.–4. punktu, tiek anulēta speciālā atļauja vai netiek pagarināts speciālās atļaujas termiņš, tas ir pietiekams pamats uzskatīt, ka šī persona neatbilst ieņemamam amatam (veicamajam darbam), kas saistīts ar valsts noslēpuma izmantošanu vai tā aizsardzību. Šāda persona pēc galīgā lēmuma pieņemšanas nekavējoties pārceļama darbā, kas nav saistīts ar valsts noslēpumu, vai ar to izbeidzamas darba (dienesta) attiecības, un turpmāk tai ir liegts saņemt speciālo atļauju. Persona, kurai ir pazemināta speciālās atļaujas kategorija, pārceļama atbilstošā darbā vai, ja tas nav iespējams, izbeidzamas darba (dienesta) attiecības ar to.

Augstāka juridiska spēka normas

Satversmes 92. panta pirmais teikums: „Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.”

Satversmes 96. pants: „Ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību.”

Satversmes 106. panta pirmais teikums: „Ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.”

Lietas fakti un pieteikuma iesniedzēja viedoklis

Pieteikuma iesniedzējs Raimonds Lazdiņš norāda, ka kopš 2005. gada viņš ir veicis tādus darba pienākumus, kam nepieciešama speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam. 2015. gadā Drošības policija pieņēma lēmumu, ar kuru šī atļauja tika anulēta. Lēmums likumā noteiktajā kārtībā apstrīdēts Satversmes aizsardzības biroja direktoram un ģenerālprokuroram, savukārt ģenerālprokurora lēmums nav pārsūdzams.

Pieteikuma iesniedzējs neesot iepazīstināts ar speciālās atļaujas anulēšanas pamatojumu un to, kādus pārkāpumus pieļāvis.

Tā kā bez speciālās atļaujas pieteikuma iesniedzējs neesot varējis pildīt savus amata pienākumus, viņš esot piekritis noslēgt vienošanos ar darba devēju, ar to izbeidzot darba tiesiskās attiecības.

Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētās normas nosaka speciālās atļaujas anulēšanas apstrīdēšanas kārtību un līdz ar to ierobežo ar Satversmes 92. panta pirmo teikumu aizsargātās tiesības uz pieeju tiesai. Uz šo kārtību esot attiecināmas Satversmes 92. pantā nostiprinātās procesuālās garantijas.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata: tas, ka ģenerālprokurora lēmums jautājumā par speciālās atļaujas anulēšanu nav pārsūdzams, neatbilst tām objektivitātes un neatkarības prasībām, kuras noteiktas Satversmes 92. panta pirmajā teikumā.

Ar apstrīdētajām normām tiek pārkāpts tiesību uz taisnīgu tiesu saturā ietilpstošais procesuālo tiesību vienlīdzības jeb līdzvērtīgu iespēju princips, kā arī tiesības tikt uzklautam. Personai, kurai tiek anulēta speciālā atļauja, neesot iespēju nevienā procedūras stadijā uzzināt iemeslus, kuru dēļ tā tiek anulēta. Līdz ar to apstrīdētajās normās paredzētā iespēja pārsūdzēt lēmumu par speciālās atļaujas anulēšanu esot bezjēdzīga, jo persona nevarot izteikt iebildumus un sniegt paskaidrojumus par apstākļiem, kurus tā nezina. Tāpat apstrīdētajās normās noteiktā kārtība ierobežojot procesuālā taisnīguma principu, kuru arī aizsargā Satversmes 92. panta pirmais teikums.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka ar apstrīdētajām normām tiek ierobežotas arī Satversmes 96. pantā viņam paredzētās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, jo viņam liegtas tiesības iegūt informāciju, kas bijusi pamatā speciālās atļaujas anulēšanai. Tāpat ar apstrīdētajām normām esot ierobežotas arī pieteikuma iesniedzējam Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās pamattiesības. Viņa zināšanas, darba pieredze un līdzšinējais darbs esot saistīts ar drošības

jautājumiem. Līdz ar speciālās atļaujas anulēšanu pieteikuma iesniedzējs bijis spiests pamest darbu, un arī turpmāk viņš nevarot veikt tādu darbu vai ieņemt amatu, kas prasa speciālās atļaujas saņemšanu.

Institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto normu, – Saeimas – viedoklis

Saeima uzskata, ka konstitucionālā sūdzība par likuma “Par valsts noslēpumu” 11. panta piekto daļu un 13. panta trešo daļu iesniegta par jau izskatītu prasījumu (lieta Nr. 2002-20-0103), tāpēc tiesvedība šajā daļā būtu izbeidzama, savukārt šā likuma 13. panta ceturrtā daļa atbilst Satversmei.

Saeima norāda, ka likumdevējs ir tiesīgs ierobežot personas tiesības uz pieeju tādai valsts rīcībā esošai informācijai, kuras atklāšana varētu nodarīt kaitējumu valsts, kā arī atsevišķu personu un sabiedrības interesēm. Pieeju informācijai, kuras atklāšana var nodarīt īpaši būtisku kaitējumu valsts un visas sabiedrības interesēm, tostarp iedzīvotāju fiziskajai drošībai, kā arī starptautiskajām un starpvalstu interesēm, reglamentējot likums “Par valsts noslēpumu”. Valsts noslēpums neatkarīgi no klasifikācijas pakāpes esot īpaši aizsargājama informācija, kas ir tik nozīmīga, ka atrodas ekskluzīvā valsts kontrolē un aizsardzībā.

Valsts un tās suverenitātes aizsardzība esot viens no valsts pamatpienākumiem, tāpēc valsts esot atbildīga par tādas informācijas pienācīgu aizsardzību, kuras izpaušana varētu apdraudēt šā pamatpienākuma izpildi. Citastarp valsts esot atbildīga par to, lai valsts noslēpumam var piekļūt tikai tādas personas, par kuru atbilstību, īpašībām un lojalitāti valstij nav nekādu šaubu. Likums paredzot valsts tiesības, nevis pienākumu izsniegt speciālo atļauju, savukārt personai neesot subjektīvu tiesību iegūt šādu atļauju.

Saeima citastarp norāda, ka esošā lēmumu apstrīdēšanas kārtība (SAB direktoram un ģenerālprokuroram) atbilst objektivitātes un neatkarības prasībām.

Informācija sagatavota ar mērķi veicināt Satversmes tiesā izskatāmās lietas faktisko apstākļu izpratni. Tā nav uzskatāma par sprieduma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājas lapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Līna Kovalevska

Satversmes tiesas priekšsēdētāja palīdzce

Lina.Kovalevska@satv.tiesa.gov.lv

67830748, 29813216